

Nr 214.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården; given Stockholms slott den 16 april 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 april 1948.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *vissa anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* för budgetåret 1948/49 samt anför.

I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, p. 36, 37 och 39) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att

dels för budgetåret 1948/49 anvisa till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 940 000 kronor och till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader ett förslagsanslag av 1 224 000 kronor,

dels ock, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården för budgetåret 1948/49 beräkna ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor.

Kungl. Maj:t har, likaledes på mitt förslag, avstått från att för nämnda budgetår äska medel till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m. (1948 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, p. 38). Jag förutskickade emellertid vid behandlingen av denna fråga, att det vore min avsikt att i annat sammanhang föreslå, att riksdagens samtycke inhämtades till viss omdisposition av å anslaget återstående medel. Sådant medgivande har sedermera erhållits (prop. nr 2/1948; rd. skr. nr 53/1948).

Anledningen till att anslaget till bidrag till driften av icke statliga ungdomsvårdsskolor i statsverkspropositionen beräknades allenast preliminärt var att de förhandlingsmän, vilka den 30 december 1946 av Kungl. Maj:t tillsatts för att söka åvägabringa avtal rörande den fortsatta verksamheten vid vissa ungdomsvårdsskolor, beträffande vilka gällande avtal uppsagts, vid tiden för propositionens framläggande ännu icke slutfört förhandlingarna med huvudmännen för ifrågavarande skolor.

Sedan nu förhandlingsmännen inkommit med förslag till avtal och socialstyrelsen gjort framställning rörande anvisande av medel för verksamheten i vissa avseenden vid ungdomsvårdsskolorna under budgetåret 1948/49, torde jag få ånyo anmäla hithörande spörsmål. I det följande föreslår jag förstatligande och omläggning av verksamheten vid vissa ungdomsvårdsskolor samt hemställer om därav föranledda ändringar i de redan gjorda äskandena rörande de statliga ungdomsvårdsskolornas avlönings- och omkostnadsanslag. Vidare torde jag få anmäla frågor om vissa ytterligare omdispositioner inom det för de statliga skolorna avsedda byggnadsanslaget och om förvärv av viss mark för Brättegårdens yrkesskola. Slutligen hemställer jag om anvisande av medel till bidrag till driften av icke statliga ungdomsvårdsskolor.

Avtalsförslagen och därmed sammanhängande organisationsfrågor.

Ungdomsvårdsskolornas nuvarande organisation.

Ungdomsvårdsskoleverksamhet bedrivs f. n. *dels* av staten vid statligt ägda ungdomsvårdsskolor, *dels* av städerna Stockholm och Göteborg, vilka hava att själva svara för de för deras del erforderliga ungdomsvårdsskolorna, *och dels* av enskilda föreningar och stiftelser. De icke statliga skolorna åtnjuta för sin verksamhet betydande bidrag av statsmedel.

Ungdomsvårdsskoleorganisationen omfattar följande olika anstaltstyper, nämligen

dels skolhem för barn i skolpliktig ålder,

dels yrkesskolor för barn, vilka vid omhändertagandet avslutat sin skol-

gång men icke fyllt aderton år, eller för personer, som avses i 22 § d) barnavårdslagen,

dels hemskolor för väntande mödrar och mödrar med späda barn,

dels yrkesskolor för omhändertagna över skolpliktig ålder, vilka äro efterblivna till förståndsutvecklingen,

och dels skolhem och yrkesskolor för omhändertagna, som på grund av själslig abnormitet böra stå under särskild läkartillsyn.

De statliga ungdomsvårdsskolorna äro f. n. 15 till antalet, nämligen för *manliga elever*: Lövsta skolhem och yrkesskola, Långanäs, Ljungaskogs, Forsane, Sundbo och Johannisbergs yrkesskolor, Östra Spångs, Hammargårdens, Vemyra, Folåsa och Gräskärrens skolhem samt för *kvinnliga elever*: Sonestorps yrkes- och hemskola, Brättegårdens och Hornö yrkesskolor samt Broby skolhem. Av dessa skolor är Lövsta avsett för elever, vilka äro själsligt abnorma eller eljest i behov av särskild läkartillsyn.

De icke statliga ungdomsvårdsskolorna äro f. n. 13, nämligen för *manlig ungdom*: Skrubba, Råby och Fagareds skolhem och yrkesskolor, Margretelunds yrkesskola och Gudmundsgårdens skolhem samt för *kvinnlig ungdom*: Skarvik-Tallåsens och Lingatans skolhem och yrkesskolor, Eknäs och Bistaborgs yrkes- och hemskolor, Morängens, Sjötorps och Håkanstorps yrkesskolor samt Johannelunds skolhem. Av dessa skolor äro Margretelund, Håkanstorp och Sjötorp avsedda för omhändertagna, vilka äro efterblivna till förståndsutvecklingen, medan Skarvik-Tallåsen avsetts för själsligt abnorma eller kroppsligt sjuka elever. Skrubba, Råby, Fagared, Eknäs och Lingatan fungera f. n. i praktiken endast såsom yrkesskolor.

Verksamheten vid de icke statliga skolorna är närmare reglerad genom avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt huvudmännen för de skilda anstalterna. Ungdomsvårdsskoleverksamheten vid Margretelund och Gudmundsgården är avtalsenligt säkrad till utgången av år 1952. Nu gällande avtal med städerna Stockholm och Göteborg (Skrubba, Eknäs och Johannelund resp. Fagared och Lingatan) utlöpa den 30 juni 1950. Huvudavtalen för Råby, Skarvik-Tallåsen, Bistaborg, Morängen, Sjötorp och Håkanstorp, vilka avtal fastställts av Kungl. Maj:t den 9 april 1943, ha tillfälligt förlängts att gälla t. o. m. den 30 juni 1948.

Föreliggande förslag.

I ärendet föreligga följande förslag, nämligen *dels* ett av socialstyrelsen i skrivelse den 24 november 1947 avgivet förslag om förstatligande av verksamheten vid de icke statliga ungdomsvårdsskolorna samt viss omorganisation och begränsning av platsantalet, *dels* förhandlingsmännens i skrivelse den 12 mars 1948 framlagda förslag till avtal med huvudmännen för de skolor, för vilka gällande avtal upphöra med utgången av innevarande budgetår, *och dels* socialstyrelsens i skrivelse den 17 mars 1948 avgivna förslag rörande medelsberäkningen i vissa avseenden för nästa budgetår, innefattande tillika styrelsens utlåtande över förhandlingsmännens förslag. Över

samtliga nu nämnda förslag har statskontoret avgivit utlåtanden, varjämte statens lönenämnd avgivit utlåtande över socialstyrelsens skrivelse av den 17 mars 1948.

Till en början torde få lämnas en redogörelse för förhandlingsmännens och socialstyrelsens förslag i vad dessa förslag kunna återverka på själva anstaltsorganisationen.

Vad *socialstyrelsen* i sin skrivelse den 24 november 1947 föreslagit i fråga om omorganisation av ungdomsvårdsskolorna och begränsning av platsantalet torde här kunna förbigås. Beträffande frågan om förstatligande av verksamheten i dess helhet har styrelsen i skrivelsen anfört följande.

Splittringen av ungdomsvårdsskoleverksamheten på statliga och icke-statliga skolor har sedan reformen 1936—37 medfört många nackdelar. De icke-statliga skolorna ha ej förmått utnyttja sin friare ställning till för verksamhetens uppgift betydelsefulla initiativ. Allt som skolat ske har förbundits med villkor om att staten finge ikläda sig ansvaret för uppkommande kostnader. Bakom detta förhållande står uppfattningen, att staten numera till följd av att den »principiellt», som det hette vid 1936—37 års reform, åtagit sig ansvaret för ungdomsvårdsskolorna skall svara för alla dessas kostnader. Socialstyrelsen måste helt allmänt konstatera, att de icke-statliga ungdomsvårdsskolorna numera överlag stå i sämre klass än de statliga.

En annan förklaring till denna utveckling kan erhållas med en hänvisning till skillnaden i personallöner. Medan de statliga skolorna ha uppnått tillfredsställande sådana för sin personal, är läget för de icke-statliga (med undantag för de stockholmska skolorna) otillfredsställande. Under tider av arbetskraftsoverskott inom de lärarkategorier, som förekomma vid ungdomsvårdsskolorna — och sådant var läget tidigare — går det ju att bemästra en dylik situation, även om den alltid ur personalsynpunkt måste kännas olustig och orättvis, men i nuvarande läge med en svårartad och för flera år framöver kvarstående lärarbrist blir det knappast möjligt att uppehålla en tillfredsställande rekrytering. Härtill komma de ur personal- och allmän administrativ synpunkt synnerligen stora olägenheterna, att befattningshavarna bindas inom sina löneområden. De statliga kunna icke uppehålla vikariat vid icke-statliga, de senare varken vid statliga eller andra icke-statliga. Vid övergång från icke-statlig till statlig verksamhet bli befattningshavarna genomgående snålt behandlade. Slutligen bildar pensionsfrågan för de privata skolorna ett praktiskt taget olösligt problem, då pensionsreglering i statens pensionsanstalt eller andra pensionsinrättningar endast kan erhållas för ett mindretal befattningshavare i högre tjänsteställning.

Socialstyrelsen kan icke finna annan praktisk utväg ur de svårigheter, som föreligger för de icke-statliga skolornas verksamhet, än att denna nu förstatligas. Skälen äro framför allt, att ungdomsvårdsskoleverksamheten är ett allt för litet område för att kunna uppdelas på såväl en statlig som en icke-statlig sektor, att personalfrågorna nödvändiggöra en snar, gynnsam lösning om de ifrågavarande skolorna över huvud taget skola kunna hållas i gång och att det ur statens synpunkt måste anses riktigare, att den själv driver verksamheten, om denna ändå måste i alla avseenden erbjuda samma ekonomiska villkor för samtliga skolor.

Förhandlingsmännen ha, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, träffat preliminära avtal med resp. huvudmän om förlängning på vissa villkor av gällande avtal för Håkanstorp, Morängen, Råby och Sjötorp under två år samt för Bistaborg under ett halvt år. Beträffande sistnämnda skola och

Skarvik-Tallåsen har förutsatts, att staten skall övertaga och själv driva ungdomsvårdsskoleverksamheten, vid Bistaborg fr. o. m. den 1 januari 1949 och vid Skarvik-Tallåsen fr. o. m. den 1 juli 1948. Med huvudmannen för Skarvik-Tallåsen, Stockholms stadsmission, har i sådant syfte preliminärt avtal träffats om upplåtelse av skolfastigheterna under de närmaste fem åren. För Bistaborgs vidkommande har huvudmannen krävt statlig inlösen av anstaltsbyggnader och inventarier jämlikt gällande avtal. Mot detta krav synes enligt förhandlingsmännens mening ingen erinran kunna göras från statens sida. Förhandlingar i denna fråga ha ännu icke slutförts och en uppgörelse i saken torde, enligt vad förhandlingsmännen uttala, icke kunna träffas i sådan tid, att frågan om medelsanvisning för ändamålet kan prövas av riksdagen under denna vårsession.

Till avtalsförslagen foga förhandlingsmännen följande kommentarer.

Avsikten med en tvåårig förlängning av avtalet för *Håkanstorp* är att denna skola, vars lokaler äro mindre lämpliga för modern ungdomsvårdsskoleverksamhet och även svåra att omändra för ändamålet, vid utgången av denna period skall ha avvecklat sin nuvarande verksamhet.

För *Morängens* och *Sjötorps* vidkommande har beräknats, att det under den föreslagna tvåårsperioden skall vara möjligt att taga slutlig ställning till frågan, huruvida dessa skolor skola nedläggas eller förstatligas.

Beträffande *Råby* avser den tvååriga förlängningen att skapa möjlighet att bedöma ett eventuellt förstatligande av verksamheten vid denna skola och de båda övriga stiftelseägda skolorna Gudmundsgården och Margreterlund.

Bistaborg har, i överensstämmelse med vad socialstyrelsen i sin skrivelse den 24 november 1947 föreslagit, förutsatts skola helt disponeras såsom hemskola. Bakgrunden härtill är att hemskoleavdelningen vid Sonestorp enligt beslut av 1947 års riksdag (prop. nr 269/1947; rd. skr. nr 387/1947) skall nedläggas och de frigjorda platserna disponeras för vanligt yrkesskoleklientel. Avtalets förlängning på ett halvt år medgiver erforderlig tid för avveckling av den nuvarande och övergång till den nya verksamheten.

Skarvik-Tallåsens utnyttjande för ungdomsvårdsskoleverksamhet har endast provisorisk karaktär i avvaktan på erhållande av en ny, ändamålsenligare skola på annan ort, varigenom det för klientelet vid denna skola och vid Lövsta inbördes störande grannskapet bringas att upphöra. Då ett förslag om nybyggnad under nuvarande förhållanden icke torde kunna förverkligas och då andra ändamålsenliga lokaler ej stå att uppbringa, har överenskommelsen med stadsmissionen, som önskar behålla anläggningen i sin ägo, avsett arrendering av fastigheterna jämte inventarier under fem år.

Socialstyrelsen tillstyrker i sin skrivelse den 17 mars 1948 förhandlingsmännens förslag rörande Skarvik-Tallåsen, Bistaborg och Håkanstorp. Ehuru styrelsen funnit det fördelaktigt, om verksamheten redan nu kunnat förstatligas jämväl vid Morängen, Råby och Sjötorp, vill styrelsen icke motsätta sig att driften av dessa skolor under ytterligare två år behåller sin nuvarande icke-statliga karaktär.

Skarvik-Tallåsen disponerar nu 91 platser, fördelade på fyra elevförläggningar, varav en, om 25 platser, anlitas såsom skolhem. Socialstyrelsen föreslår en sänkning av platsantalet till 70 platser, varav 20 skulle uttagas på skolhemsavdelningen. Genom en dylik nedskärning skulle betingelserna

för behandlingen bliva bättre varjämte möjligheter skulle åvägabringas att utan nybyggnad erhålla flera personalrum.

Bistaborg drives f. n. såsom kombinerad yrkes- och hemskola för elever över 18 år med tillhoppa 36 platser, varav 12 på hemskoleavdelningen. Skolan bör enligt socialstyrelsens mening i fortsättningen helt utnyttjas såsom hemskola, varvid antalet platser borde nedbringas till 25, avsedda även för elever under 18 år. Samtidigt skulle hemskoleavdelningen vid Sonestorp nedläggas och de därstädes frigjorda platserna disponeras uteslutande för yrkesskoleklientel. Styrelsen föreslår vidare i detta sammanhang, att det vid Bistaborg nu mottagna yrkesskoleklientelet skall överföras till Lingatan, som hädanefter skulle även formellt fungera allenast såsom yrkesskola. Nu angivna omläggningar av verksamheten vid Bistaborg, Sonestorp och Lingatan kunna emellertid enligt socialstyrelsens mening icke verkställas på en gång vid en viss tidpunkt. Omläggningen måste i stället ske efter hand och kan beräknas slutförd först omkring den 1 juli 1949. — Omläggningen av verksamheten vid Bistaborg kommer enligt vad socialstyrelsen framhåller att förutsätta viss omdisposition av anstaltsbyggnaderna. Ritningar och kostnadsberäkningar äro f. n. under utarbetande men arbetet med dessa detaljer torde icke vara avslutat i sådan tid, att förslag lämpligen kan anmälas för årets riksdag.

Såsom anstalt för manliga elever i skolåldern tillhörande kategorien abnorma, känsliga och besvärliga fungerar f. n. Lövsta skolhem och yrkesskola, vars skolhemsavdelning rymmer 40 platser. I sin skrivelse den 24 november 1947 anförde styrelsen, att styrelsen ansåge det synnerligen betydelsefullt, att antalet platser för det svårskötta abnormklientelet vore tillräckligt, och föreslog, att Folåsa, som f. n. omfattar 30 platser för normalklientel, skulle ombyggas till specialanstalt med 35 platser, fördelade på 5 småstugor med 7 platser vardera. Styrelsen förordade, att Folåsa intill dess en ombyggnad kunde komma till stånd försöksvis utnyttjades såsom specialanstalt för mera svårskött yngre klientel. Styrelsen uttalar i sin skrivelse den 17 mars 1948, att det på grund av märkbart ökad efterfrågan på platser för nämnda klientel vore nödvändigt att Folåsa redan fr. o. m. budgetåret 1948/49 trädde i funktion såsom specialanstalt. Förutsättning för en sådan omläggning vore emellertid att klientelet ställdes under fortlöpande kontroll av en psykiatriskt särskilt skolad läkare med speciell erfarenhet av läkepedagogiskt anstaltsarbete. Beträffande denne befattningshavare anför styrelsen i huvudsak följande.

Styrelsen finner det icke nödvändigt att under försökstiden heltidsanställd läkare anlitas för uppgiften. Det torde vara till fyllest, om läkaren vistas på skolan i regel en hel dag varje vecka samt i övrigt vid särskilt uppkommande behov. Chefen—läkaren vid Lövsta, som, därest förslaget om förstatligande av verksamheten vid Skarvik-Tallåsen bifalles, kommer att befrias från uppdraget att svara för läkarvården vid sistnämnda skola, har förklarat sig villig att handhava läkarvården vid Folåsa. Arvodet bör bestämmas till samma belopp, som det ifrågavarande befattningshavare för läkarvården vid Skarvik-Tallåsen uppburit från Stockholms stadsmission,

4 000 kronor för år, vilket arvode icke beräknas överstiga summan av de grundbelopp och de besöksarvoden, som enligt gällande föreskrifter skulle utgå till annan vid ungdomsvårdsskola nu anlitad rådgivande psykiater för samma antal besök.

Härefter torde jag få övergå till att redogöra för den ekonomiska innebörden av de preliminärt ingångna avtalen.

Uppgårelsen med Stockholms stadsmission rörande verksamheten vid *Skarvik-Tallåsen* innefattar jämväl slutlig reglering av de ekonomiska mellanhavandena mellan staten och stadsmissionen på grund av nu gällande avtal och innebär *dels* att staten för fortsatt ungdomsvårdsskoleverksamhet skall för en avgift av 20 000 kronor för budgetår, förskottsvis utgiven under juli månad, arrendera de fastigheter, till vilka skolans verksamhet nu är förlagd, *dels* att staten skall övertaga stadsmissionens ekonomiska förpliktelser gentemot skolans ordinarie personal *och dels* att stadsmissionen tillförsäkras ersättning av statsmedel för de driftunderskott, som i enlighet med av socialstyrelsen godkända utgiftsstaten eller eljest lämnat godkännande uppkommit vid skolan under tiden den 1 januari 1945—den 30 juni 1948. Arrendet omfattar förutom fastigheterna jämväl alla befintliga, för skolans behov avsedda inventarier med undantag för levande inventarier, vilka skola inlösas av staten för i orten gängse priser, och för eleverna avsedda kläder och skor, vilka skola kostnadsfritt överlämnas till staten. Arrendeavgiften har beräknats på så sätt, att den skall utgöra *dels* ränta med 3.5 % å av stadsmissionen i anläggningen nedlagt eget kapital, ca 236 000 kronor, *dels* ersättning för värdeminskning å byggnaderna med ej fullt 1.5 % av de totala byggnadskostnaderna och *dels* gottgörelse för stadsmissionens övriga omkostnader, bl. a. brandförsäkring. De räntefria statslån å tillhoppa 745 000 kronor, vilka stadsmissionen erhållit för skolans räkning, skola med oförändrade säkerhetsbestämmelser kvarstå under arrendetiden såsom räntefria lån men i sin helhet förfalla till betalning vid arrendetidens slut. Avtalet skall, därest det icke uppsäges senast två år före avtalstidens utgång, gälla tills vidare med två års ömsesidig uppsägning. — Då samtliga vid anstalten nu tjänstgörande ordinarie befattningshavare av inspektören för ungdomsvårdsskolorna förklarats behöriga att inneha ordinarie befattning vid skolan, ha förhandlingsmännen icke ansett hinder föreligga mot att staten övertager de ekonomiska förpliktelserna mot personalen.

Vad beträffar avtalen rörande *Håkanstorp, Morängen, Råby, Sjötorp* och *Bistaborg* må följande nämnas.

Nu gällande grunder för statsbidrag till driften av icke statliga ungdomsvårdsskolor framgå i huvudsak av den redogörelse, som därutinnan lämnats i propositionen nr 269/1947, s. 104—105. Utöver vad som framgår av denna redogörelse, till vilken jag torde få hänvisa, bör allenast nämnas, att staten lämnar resebidrag till elever för besök i hemorten samt att 1947 års riksdag för innevarande budgetår medgivit *dels* ett extra statsbidrag till de skolor, för vilka avtalen upphöra att gälla med utgången av innevarande budgetår, innebärande en förhöjning med 20 % å de fasta platsbidragen

under budgetårets senare hälft och dels bidrag för arbetstidsbegränsande åtgärder och kompensation för bortfallet av de tidigare utgående kommunala avgifterna och ersättningarna.

Beträffande utgångsläget vid förhandlingarna i denna del ha förhandlingsmännen anfört i huvudsak följande.

Huvudmännen för ifrågavarande skolor ha såsom villkor för fortsatt ungdomsvårdsskoleverksamhet rest krav på väsentligt ökade statsbidrag. De ha sålunda framhållit, att personallönerna, trots att i flera fall mindre höjningar under de sista åren genomförts, för närvarande med undantag för Råby äro så låga, att det i fortsättningen kunde väntas bli va ogörligt att erhålla kvalificerade befattningshavare, därest icke en väsentlig löneförhöjning kunde åstadkommas. Det vore enligt huvudmännens mening svårt att i princip gendriva befattningshavarnas önskemål att de, som arbetade under samma förhållanden som personalen vid de statliga ungdomsvårdsskolorna, även skulle få åtnjuta enahanda löneförmåner som kollegerna vid dessa. Vidare ha huvudmännen påpekat, att skolornas övriga omkostnader i icke ringa omfattning ökat, sedan 1943 års avtal slötos, men att det rörliga tillägget på platsbidragen endast delvis kompenserade kostnadsökningen.

Med anledning av vad huvudmännen sålunda anfört ha förhandlingsmännen för varje skola verkställt särskild utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten under en kommande avtalsperiod.

De av förhandlingsmännen ingångna preliminära avtalen innebära, att verksamheten vid de berörda skolorna under den nya avtalsperioden skall bedrivas enligt i princip samma grunder och villkor, som föreskrivas i 1943 års avtal med den förändringen rörande ersättningen till skolorna att platsbidragens grundbelopp för år skola höjas, beträffande Bistaborg och Råby med 400 kronor samt beträffande Håkanstorp, Morängen och Sjötorp med 500 kronor för envar av platserna vid vederbörande skola. Enahanda höjningar skola ske beträffande utgående ersättningar för överbeläggning. Härvid bortfaller givetvis det extra statsbidrag, som medgivits för senare hälften av innevarande budgetår. Beträffande verkningarna av en dylik höjning anföra förhandlingsmännen i huvudsak följande.

Genom höjningen av platsbidragens grundbelopp komma, under förutsättning att det rörliga tillägget i likhet med för år 1947 beräknas efter 36 %, de olika skolorna att i jämförelse med de belopp, som skola utgå för första halvåret 1948, för år räknat erhålla följande inkomstökning, nämligen Håkanstorp 9 000 kronor, Morängen 12 500 kronor, Råby 18 200 kronor och Sjötorp 11 500 kronor samt — för ett halvt år — Bistaborg 5 472 kronor eller tillhoppa 56 672 kronor.

Denna ökning av statsbidragen torde göra det möjligt för skolorna att dels verkställa förhållandevis betydande förbättringar av personallönerna dels ock erhålla täckning för sina ökade övriga omkostnader. Det bör dock särskilt framhållas, att lönerna icke härigenom kunna bringas upp till lönenivån för motsvarande befattningshavare vid de statliga skolorna utan torde stanna vid en avsevärt lägre nivå. Undantag härifrån utgör emellertid Råby, där sedan gammalt det statliga lönesystemet följts.

Förhandlingsmännen föreslå vidare, att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att bevilja ersättning för driftsförluster vid nu ifrågavarande skolor i den

mån Kungl. Maj:t finner en dylik utbetalning skälig. Med de föreslagna avtalen torde man enligt förhandlingsmännens mening kunna räkna med att eventuella driftsförluster under den relativt korta avtalsperiod, varom är fråga, icke kunna uppgå till mer än förhållandevis obetydliga belopp. En förutsättning för sådan ersättning bör dock liksom hittills vara att vederbörande skolas utgiftsstat i förväg granskats av socialstyrelsen.

Slutligen föreslå förhandlingsmännen, att de fasta bidragen — platsbidragens grundbelopp och bidragen till byggnadsunderhåll — i fortsättningen skola utgå kvartalsvis i förskott och icke såsom hitintills halvårsvis i efterskott. Motsvarande räntekostnader ha icke medtagits vid beräkningen av de nya statsbidragen.

Socialstyrelsen uttalar allvarliga farhågor för att jämväl i fortsättningen stora svårigheter kunna uppstå för skolorna att till de löner, som i anledning av statsbidragsökningen kunna erbjudas, erhålla tillräckligt kvalificerade befattningshavare och finner det ej heller uppenbart, att skolorna vid eventuella ytterligare prisstegringar kunna få sina ökade kostnader täckta genom den föreslagna statsbidragsökningen. Med hänsyn särskilt till förslaget om täckning av statsmedel av eventuellt uppkommande driftunderskott tillstyrker styrelsen emellertid den ekonomiska uppgörelsen. Förslaget att vissa bidrag skola utgå kvartalsvis i förskott tillstyrkes av styrelsen, som finner det lämpligt, att utbetalningen av ifrågakommande belopp bestämmes att äga rum under loppet av den första månaden i varje kvartal.

Statskontoret har icke funnit anledning till särskilt uttalande i fråga om i det föregående redovisade förslag från förhandlingsmännens och socialstyrelsens sida.

Departementschefen.

De icke statliga ungdomsvårdsskolorna äro f. n., sedan tre skolor under innevarande budgetår nedlagts, till antalet tretton. Vid sju av dessa är verksamheten avtalsenligt säkrad under ytterligare några år. För de övriga sex skolorna — Råby, Morängen, Sjötorp, Håkanstorp, Bistaborg och Skarvik-Tallåsen — utlöpa nu gällande avtal med utgången av innevarande budgetår.

I samband med förhandlingarna om förlängning av nu gällande avtal för sistnämnda sex ungdomsvårdsskolor har socialstyrelsen i särskild skrivelse framfört skäl för att staten skall övertaga och driva verksamheten vid de icke-statliga skolorna och i anslutning därtill föreslagit att anstaltsorganisationen helt förstatligas. Även enligt min mening tala åtskilliga skäl för en utveckling i denna riktning. Jag anser dock tiden ännu icke vara inne att taga ställning till denna fråga i hela dess vidd.

För att genomföra nyssnämnda förhandlingar ha särskilda förhandlingsmän utsetts av Kungl. Maj:t. Enligt direktiven hade förhandlingsmännen att söka uppnå preliminära avtal med vederbörande huvudmän om fortsatt icke-statlig verksamhet vid skolorna. Förhandlingsmännen voro dock oförhindrade att, därest särskilda omständigheter föreläge, beträffande någon eller några av dessa skolor framlägga förslag om förstatligande.

Förhandlingsmännen ha träffat preliminära avtal om att verksamheten vid Råby, Morängen, Sjötorp och Håkanstorp under ytterligare två år drives i icke-statlig regim. Vad beträffar Bistaborg och Skarvik-Tallåsen ha förhandlingsmännen däremot funnit särskilda skäl tala för att verksamheten vid dessa skolor i fortsättningen drives direkt av staten. Till dessa skäl återkommer jag i det följande. Förhandlingsmännen ha med utgångspunkt härifrån med huvudmannen för Bistaborg träffat preliminärt avtal om fortsatt icke-statlig drift av denna skola intill utgången av innevarande kalenderår, vid vilken tidpunkt skolan avsetts skola övertagas av staten. Beträffande Skarvik-Tallåsen ha förhandlingsmännen föreslagit att driften av skolan skall övertagas av staten fr. o. m. den 1 juli 1948, varvid staten skulle arrendera anläggningen under fem år. Ett preliminärt arrendeavtal har träffats med huvudmannen.

Beträffande motiveringen för förhandlingsmännens förslag om förstatligande av Bistaborg och Skarvik-Tallåsen har jag inhämtat följande.

De för ungdomsvårdsskoleorganisationen erforderliga hemskoleplatserna uttagas f. n. på hemskoleavdelningarna vid Sonestorps och Bistaborgs yrkes- och hemskolor. Vid den omorganisation av personalen, som beslöts av 1947 års riksdag (prop. nr 269/1947; rd. skr. nr 387/1947) förutsettes, att hemskoleavdelningen vid Sonestorp skulle nedläggas, sedan beslut fattats om inrättande av en ny, för landets hela behov avsedd hemskola. I anledning härav fastställdes för Sonestorp en personalplan, som uppbyggts för handhavande av en renodlad yrkesskola. Personalplanen skulle dock tills vidare icke tillämpas i sin helhet så länge hemskoleavdelningen fortfarande bibehölles; i stället skulle viss hemskolepersonal få bibehållas vid skolan intill dess hemskoleavdelningen nedlagts. I nuvarande läge har Bistaborg ansetts vara den skola, som vore bäst lämpad att tjänstgöra såsom hemskola. Den nuvarande huvudmannen har emellertid ansett sig sakna de nödvändiga förutsättningarna för att driva en hemskola och har tidigare sökt erhålla befrielse från skyldigheten att driva den hemskoleavdelning, som nu finnes vid skolan.

Enligt det för Bistaborg nu gällande avtalet är staten skyldig att i vissa lägen inlösa denna skola. Härom förhåller sig som följer. Jämlikt 14 punkten b) i 1943 års avtal rörande Bistaborg skall staten, därest avtalet uppsäges från statens sida, med visst här icke ifrågakommande undantag, vara skyldig att efter huvudmannens önskan antingen mot skälig ersättning övertaga skolans fastigheter med alla dit hörande byggnader och inventarier m. m. eller ock ersätta huvudmannen för vissa om- eller tillbyggnadsarbeten eller förbättringar. Sker uppsägning av avtalet från huvudmannens sida skola enahanda skyldigheter enligt 14 punkten c) inträda för staten, därest uppsägningen föranletts bl. a. av att verksamheten finnes icke kunna på tillfredsställande sätt fullgöras med till huvudmannens förfogande ställda statsbidrag jämte avkastningen av huvudmannens egna tillgångar. Kan överenskommelse icke träffas om beloppet av nu nämnd ersättning skall detta bestämmas av tre gode män i den ordning lagen om skiljemän föreskriver.

Därest staten övertager skolans fastigheter, skall emellertid ersättning utgå med ett belopp minst motsvarande summan av dels till huvudmannen utlämnade statslån å tillhoppa 123 000 kronor, dels ock vad huvudmannen av egna medel använt för skyddshemmets inrättande eller för om- eller tillbyggnadsarbeten eller förbättringar, allt under förutsättning att arbetena godkänts på visst sätt från statens sida.

1943 års avtal för Bistaborg skulle enligt 13 punkten i avtalet gälla t. o. m. den 31 december 1947. Därast avtalet icke uppsades senast ett år före avtalstidens utgång, skulle det anses förnyat för ytterligare fem år. Huvudmannen uppsade den 26 november 1946 avtalet under hänvisning till berörda under 14 punkten c) i avtalet angivna förhållanden. Det har därefter ankommit på förhandlingsmännen att söka få till stånd en uppgörelse om fortsatt verksamhet vid skolan. I avvaktan på det slutliga förhandlingsresultatet har Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande, på förhandlingsmännens förslag, den 31 oktober 1947 fastställt avtal om förlängning av 1943 års avtal på ett halvt år t. o. m. den 30 juni 1948 med allenast vissa förändringar rörande platsbidragets storlek. Vid de fortsatta förhandlingarna har huvudmannen velat avveckla sin verksamhet vid skolan och påfordrat, att staten i enlighet med bestämmelserna i avtalet skall inlösa anläggningen på sätt i avtalet anges.

För Skarvik-Tallåsens vidkommande har läget varit följande. Då den ungdom, som intages på Skarvik-Tallåsen, är svårbehandlad, ställas särskilt stränga krav på personalens kompetens och uthållighetsförmåga. Enär det löneläge, som skolans huvudman, Stockholms stadsmission, kunnat erbjuda befattningshavarna vid skolan, varit lågt, har det icke varit möjligt att i erforderlig utsträckning erhålla kvalificerad personal. En förutsättning härför vore att lönerna vid skolan ställdes i nivå med lönerna vid de statliga ungdomsvårdsskolorna. Till detta kommer att stadsmissionen för sin del funnit verksamheten vid skolan så krävande, att stadsmissionen — även om rådande brister kunde botas genom väsentligt ökade statsbidrag — ansett sig böra avstå från ansvaret för densamma.

Enligt de föreliggande avtalsförslagen skola Råby, Morängen, Sjötorp, Håkanstorp och Bistaborg för sin fortsatta icke-statliga verksamhet tillförsäkras viss förhöjning av nu utgående platsbidrag. För arrenderingen av Skarvik-Tallåsen skall staten utgiva en avgift av 20 000 kronor för budgetår, varjämte skolan skall erhålla ersättning för de driftunderskott, vilka uppkommit vid densamma fr. o. m. den 1 januari 1945 t. o. m. den 30 juni 1948.

Enligt socialstyrelsens mening böra de av förhandlingsmännen ingångna preliminära avtalen fastställas.

För egen del vill jag anföra följande.

I förhandenvarande läge synes staten icke kunna undandraga sig att i överensstämmelse med de av huvudmannen för Bistaborg uppställda kraven inlösa skolan i fråga. Härtill kommer, att starka lämplighetsskäl tala för att staten i fortsättningen bör handhava verksamheten vid skolan. Jag finner mig fördenskull böra tillstyrka, att skolan förstättligas fr. o. m. den

1 januari 1949 och att det av förhandlingsmännen preliminärt tecknade avtalet om fortsatt icke-statlig drift under första hälften av budgetåret 1948/49 fastställes. Mot de ekonomiska förpliktelser, vilka enligt sagda avtal skulle åvila staten, har jag intet att erinra. Det torde få ankomma på förhandlingsmännen att snarast upptaga förhandlingar med skolans huvudman rörande de ekonomiska villkoren för statens övertagande av anläggningen.

De särskilda omständigheter, vilka föranlett förhandlingsmännen att föreslå statlig arrendering av Skarvik-Tallåsen under fem år, ha övertygat mig om lämpligheten av att problemet om skolans fortsatta verksamhet löses på föreslaget sätt. Jag finner mig vidare kunna tillstyrka, att Råby, Morängen, Sjötorp och Håkanstorp under ytterligare två år fortsätta sin nuvarande icke-statliga verksamhet. Då jag icke funnit anledning till erinran gentemot de ekonomiska förpliktelser, vilka staten enligt de preliminära avtalen skulle ikläda sig för verksamheten vid nu nämnda fem skolor, förordar jag, att avtalen i fråga få i sinom tid fastställas av Kungl. Maj:t.

Socialstyrelsen har, delvis i anslutning till förhandlingsmännens förslag, förordat vissa omläggningar inom ungdomsvårdsskoleorganisationen, nämligen *dels* begränsning av antalet platser vid Skarvik-Tallåsen till 70, *dels* omläggning av Bistaborg till enbart hemskola med 25 platser för elever jämväl under 18 år och i samband därmed nedläggande av Sonestorps hemskoleavdelning och överförande av Bistaborgs yrkesskoleklientel till Lingatan *och dels* omläggning av Folåsa till skolhem för manliga elever, vilka på grund av själslig abnormitet böra stå under särskild läkartillsyn. Den av socialstyrelsen föreslagna omorganisationen torde få genomföras under loppet av nästa budgetår. Såsom läkare vid Folåsa bör Lövstachefen få anlitas för ett arvode av 4 000 kronor för år och med en tjänstgöring om i regel ett besök i veckan och i övrigt besök vid uppkommande behov. Såsom socialstyrelsen framhållit torde detta belopp icke komma att överstiga vad som skulle utgå till annan psykiater för samma antal besök enligt gällande ersättningsgrunder.

Med de förhöjningar av statsbidragen, som enligt de nya avtalen komma att tillerkännas Råby, Morängen, Sjötorp, Håkanstorp och Bistaborg, torde, såsom förhandlingsmännen förutsagt, eventuella driftsförluster under den kommande avtalsperioden kunna avsevärt begränsas. I likhet med förhandlingsmännen anser jag med hänsyn härtill, att Kungl. Maj:t bör få utan riksdagens hörande i de enskilda fallen utgiva de ersättningar för driftsunderskott, vilka kunna uppkomma vid ifrågakvarande skolor under den kommande avtalsperioden och som av Kungl. Maj:t bedömas skäligen. Såsom förutsättning för dylik utbetalning bör givetvis gälla, att vederbörande skolas utgiftsstat i förväg granskats av socialstyrelsen.

Utbetalningen av statsbidragen sker för närvarande halvårsvis i efterskott. Detta utbetalningssystem torde otvivelaktigt förorsaka åtskilliga av de icke statliga huvudmännen vissa ekonomiska svårigheter. Jag ansluter mig därför till förhandlingsmännens förslag, att platsbidragens grundbelopp och bygg-

nadsunderhållsbidragen fr. o. m. nästa budgetår skola utgivas kvartalsvis i förskott. De tillfälliga merkostnaderna under nästa budgetår i anledning av denna anordning torde belöpa sig till omkring 100 000 kronor.

Anslagsbehovet för budgetåret 1948/49.

1:o. **Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar, förslagsanslag.** Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, p. 36) föreslagit riksdagen att för nästa budgetår under förevarande rubrik anvisa ett förslagsanslag av 1 940 000 kronor.

I sin i det föregående berörda skrivelse den 17 mars 1948 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anvisande av ytterligare medel under förevarande anslag utöver vad av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen äskats för nästa budgetår. Framställningen har i denna del föranletts av de ifrågasatta förändringarna inom den statliga gruppen av ungdomsvårdsskolor, nämligen förstärkning av verksamheten vid Skarvik-Tallåsen och Bistaborg samt omläggning av verksamheten vid Folåsa.

Styrelsen framlägger till en början förslag rörande personalplaner för Skarvik-Tallåsen och Bistaborg, vilka förslag uppgjorts med särskild hänsyn tagen till de erfarenheter beträffande personalplanernas utformning, som vunnits genom den av statens organisationsnämnd verkställda organisationsundersökningen vid de statliga ungdomsvårdsskolorna (se prop. nr 269/1947).

Styrelsen föreslår för Skarvik-Tallåsen följande personalplan: 1 chef, tillika läkare (Ca 31), 4 assistenter (Ca 23), 1 bokhållare (Ce 21), 1 folkskollärare (Ce 21), 2 lärarinnor i hushållsgöromål, varav en skolköks- och en lantushållslärlarinna (Ce 19), 2 lärarinnor i kvinnlig slöjd, varav en sömnads- och en handarbetslärlarinna (Ce 19), 1 gymnastik- och idrottslärlare (Ce 19), 4 husföreståndare (Ce 15), 1 lärlarinna i tvätt (Ce 14), 4 biträdande husföreståndare (Ce 13), 12 vårdare (Ce 11), 2 hantverkare (Ce 11) och 1 kanslibitråde (Ce 11).

Av den föreslagna personalstyrkan beräknas för stadigvarande tjänstgöring vid envar av de fyra elevförläggningarna 1 assistent, 1 husföreståndare, 1 biträdande husföreståndare och 3 vårdare.

Chefen, tillika läkaren, bör enligt styrelsens mening kunna utnyttjas såsom rådgivande psykiater vid tre eller fyra andra ungdomsvårdsskolor. Liksom fallet är med chefen för Lövsta bör chefen för Skarvik-Tallåsen erhålla fri bostad. Den gemensamma lärarpersonalen i praktiska sysslor avses svara för en med hänsyn till klienteletts genomgående bristande uthållighet i kortare kurser upplagd utbildning. Folkskollärlaren bör ha genomgått särskild lärlarutbildning.

Personalplanen för Bistaborg skulle enligt socialstyrelsens förslag fr. o. m. den 1 januari 1949 omfatta följande befattningshavare: 1 rektor (Ca 27), 1 assistent (Ca 23), 2 lärarinnor i hushållsgöromål, varav en skolköks- och en lantushållslärlarinna (Ce 19), 1 lärlarinna i kvinnlig slöjd

(Ce 19), 2 barnavårdslärarinnor (Ce 19), 1 jordbruksförman (Ce 14), 1 hemvårdslärare (Ce 13) och 3 vårdare (Ce 11).

Socialstyrelsen beräknar det ytterligare behovet under anslaget för nästa budgetår, vid bifall till förslagen rörande Skarvik-Tallåsen och Bistaborg, enligt följande uppställning.

Ä n d a m å l	Skarvik-Tallåsen kr.	Bistaborg kr.	Summa kr.	Summa summarum kr.	Av styrelsen begärt belopp kr.
<i>Avlöningar till ordinarie tjänstemän..</i>	47 292	9 642	56 934	56 934	56 900
<i>Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:</i>					
Arvode till verkställande ledamot..	600	200	800		
Särskilda ersättningar till folkskollärare ..	1 140	—	1 140		
Arvode till rådgivande psykiater ..	—	500	500	2 440	2 400
<i>Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:</i>					
Personal på löneplan	172 872	29 892	202 764		
Praktikantarvoden	600	—	600		
Vikarier	4 000	1 000	5 000		
Kontorshjälp	—	600	600	208 964	208 900
<i>Rörligt tillägg</i> ¹	26 400	4 700	31 100	31 100	31 100
Summa	252 904	46 534	299 438	299 438	299 300

¹ Beräknat efter 12 %.

Socialstyrelsen föreslår slutligen, att arvodesposten i händelse av bifall till styrelsens förslag rörande omläggning av Folåsa uppräknas med ytterligare 3 000 kronor för bestridande av kostnaderna för Lövvstachefens verksamhet såsom läkare vid förstnämnda skola. Styrelsen har alltså föreslagit, att under anslaget äskas ett belopp av ytterligare (299 300 + 3 000) 302 300 kronor.

Statskontoret, som ansett personalbehovet vid Skarvik-Tallåsen och Bistaborg undandraga sig ämbetsverkets bedömande, har i fråga om personalplanerna allenast velat ifrågasätta, huruvida det kunde vara erforderligt att anställa en särskild gymnastik- och idrottslärare vid Skarvik-Tallåsen. Beträffande den av socialstyrelsen föreslagna löneställningen för barnavårdslärarinnorna vid Bistaborg erinrar statskontoret, att vid statens sjuksköterskeskola finnas anställda en instruksionsköterska i 19 lönegraden och en i 15 lönegraden. Enligt ämbetsverkets mening borde här avsedda barnavårdslärarinnor, i varje fall tills närmare erfarenhet vunnits, inplaceras i lönegraden Ce 15. Slutligen ifrågasätter ämbetsverket, huruvida det kunde vara av behovet påkallat att för läkarvården vid Folåsa anvisa ett så högt belopp som 4 000 kronor.

Statens lönenämnd anför samma anmärkning som statskontoret rörande gymnastik- och idrottsläraryrket vid Skarvik-Tallåsen. Över huvud säger sig nämnden ha fått det intrycket, att den ifrågasatta personalorganisationen vid både sistnämnda skola och Bistaborg vore väl omfattande i för-

hållande till antalet elever. Vad beträffar de föreslagna löneplaceringarna av olika tjänster har nämnden icke funnit anledning till erinran mot desamma.

Departementschefen. Den av socialstyrelsen föreslagna personalstyrkan vid Skarvik-Tallåsen kan i förstone synas väl högt tilltagen. De särskilda förhållandena vid skolan torde emellertid motivera en förhållandevis omfattande personal. Först och främst måste understrykas den ur personalbesparingssynpunkter olämpliga struktur, som anstaltsområdet utvisar. Skolan består nämligen av fyra särskilda förläggningar, vilka äro belägna på sådant avstånd från varandra, att ett gemensamt utnyttjande av personalen i stor utsträckning omöjliggöres. Vidare nödvändiggör klienteletts art och Lövstaanstaltens närhet en eljest oproportionerligt stor personal, framför allt med hänsyn till bevakningsbehovet. Den nuvarande personalplanen för skolan räknar, enligt vad jag under hand inhämtat, 29 befattningshavare, vartill komma 6 befattningshavare, vilka anställts med anlitande av de medel, som för innevarande budgetår anvisats för arbetstidsbesparande åtgärder vid de icke statliga skolorna. Personalstyrkan uppgår sålunda till 35 personer. Socialstyrelsens förslag omfattar en personalplan om 36 befattningshavare. Det må för övrigt framhållas, att socialstyrelsens personalförslag i förhållande till den nuvarande organisationen innebär en förskjutning i viss utsträckning från högre till lägre tjänster. Med hänsyn till vad nu anförts finner jag mig böra tillstyrka socialstyrelsens förslag till personalplan för Skarvik-Tallåsen med undantag allenast för gymnastik- och idrottsläraren, vars arbetsuppgifter torde kunna skötas antingen av annan därtill kompetent befattningshavare vid skolan eller av särskilt avlönad timlärare. — Beträffande skolans chef och för denne vikarierande läkare böra gälla samma bestämmelser, som de vilka i statens allmänna avlöningsreglemente meddelats för motsvarande befattningshavare vid Lövsta. Då Lövstachefen är skyldig att utan ersättning tjänstgöra såsom rådgivande psykiater åt ungdomsvårdsskoleinspektören bör för chefen för Skarvik-Tallåsen föreskrivas skyldighet att utan ersättning bestrida andra mot sistnämnda uppgifter någorlunda svarande göromål. Jag föreslår därför, att chefen för Skarvik-Tallåsen skall, utan särskild ersättning, dels tjänstgöra såsom rådgivande psykiater vid annan ungdomsvårdsskola, som socialstyrelsen finner därtill lämpad, och dels vid förfall för Lövstachefen fullgöra dennes åligganden såsom rådgivande psykiater åt ungdomsvårdsskoleinspektören. I övrigt har jag intet att erinra mot socialstyrelsens förslag rörande personalens lönegrads-placering i de enskilda fallen.

Gentemot den föreslagna personalplanen för Bistaborg torde invändningar icke kunna göras. Platsantalet vid denna skola kommer visserligen att minska från 36 till 25 men å andra sidan kommer skolan att efter omorganisation till enbart hemskola få emottaga ett ytterligare barnantal, som kan antagas minst motsvara begränsningen i elevplatsantalet. Härtill kommer ökat behov av övervakningspersonal, enär vakande nattvakt erfordras med hänsyn till spädbarnen. Då jag jämväl biträder socialstyrelsens förslag rörande personalens

lönesättning, tillstyrker jag, att Bistaborg erhåller den personal, som socialstyrelsen föreslagit.

Socialstyrelsen har beräknat det ytterligare medelsbehovet under nästa budgetår till för ordinarieposten 56 900 kronor, för arvodesposten 5 400 kronor, för icke-ordinarieposten 208 900 kronor och för posten till rörligt tillägg 31 100 kronor eller tillhoppa 302 300 kronor. Mot dessa beräkningar har jag icke funnit anledning till annan erinran än att jag med hänsyn till vad jag anfört rörande den av styrelsen föreslagna gymnastik- och idrottsläraryrkesbefattningen vid Skarvik-Tallåsen nedräknar icke-ordinarieposten med i runt tal 6 800 kronor till (208 900 — 6 800) 202 100 kronor och posten till rörligt tillägg med i runt tal 800 kronor till (31 100 — 800) 30 300 kronor.

Totalbehovet under anslaget vid en jämförelse med äskandena i statsverkspropositionen beräknar jag således enligt följande uppställning.

Anslagspost	Äskat i statsverksprop. kr.	Ytterligare behov kr.	Summa kr.
Avlöningar till ordinarie tjänstemän	698 800	56 900	755 700
Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	44 600	5 400	50 000
Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.....	998 300	202 100	1 200 400
Rörligt tillägg	198 300	30 300	228 600
Summa kronor	1 940 000	294 700	2 234 700

Slutligen torde jag få anmäla ytterligare en fråga, till vilken ställning synes böra tagas i förevarande sammanhang.

Genom beslut av 1947 års riksdag utgingo med utgången av budgetåret 1946/47 ur personalplanerna de tidigare befattningarna såsom arbetsledare i dåvarande 10 lönegraden. De icke-ordinarie arbetsledare, som önskade kvarstå inom organisationen, skulle omplaceras på andra befattningar. I skrivelse den 22 december 1947 har socialstyrelsen anmält bl. a., att förre arbetsledaren vid Johannisbergs yrkesskola Karl Eilert Börlin icke kunnat placeras på högre befattning än såsom vårdare i nuvarande 11 lönegraden. Börlin, som är född år 1906, har varit anställd vid de statliga ungdomsvårdsskolorna sedan år 1941 och var den 30 juni 1947 placerad i dåvarande 10 löneklassen. Han skulle, därest arbetsledarbefattningen icke avskaffats, den 1 juli 1947 ha placerats i 15 löneklassen. För egen del finner jag skäligt, att Börlin får, räknat fr. o. m. den 1 juli 1947, tillgodonjuta den löneklass, vilken han vid denna tidpunkt intjänat och till vilken han skulle varit berättigad, därest icke hans tjänst avskaffats.

2:o. **Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader, förslagsanslag.** I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, p. 37) har Kungl. Maj:t hemställt om anvisande för nästa budgetår under förevarande rubrik av ett förslagsanslag av 1 224 000 kronor.

I sin förenämnda skrivelse den 17 mars 1948 har *socialstyrelsen* i anledning av framlagda förslag, berörande de statliga ungdomsvårdsskolorna, gjort framställning om anvisande av ytterligare medel under anslaget utöver vad av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen äskats för nästa budgetår, och därvid beräknat det ytterligare medelsbehovet i enlighet med följande uppställning.

Ä n d a m å l	Skarvik-Tallåsen kr.	Bistaborg kr.	Summa kr.	Summa summarum kr.
1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare	100	100	200	200
2. Reseersättningar	4 000	3 500	7 500	7 500
3. <i>Expenser:</i>				
a. Bränsle, lyse och vatten	30 000	3 000	33 000	
b. Övriga expenser	5 000	2 000	7 000	40 000
4. <i>Övriga utgifter:</i>				
a. Underhåll av byggnader m. m.	5 000	1 000	6 000	
b. Inventarier m. m.	8 000	4 000	12 000	
c. Tvätt och renhållning	3 500	1 000	4 500	
d. Utspisning	61 000	12 000	73 000	
e. Beklädnad	20 000	5 000	25 000	
f. Hälso- och sjukvård	3 500	3 000	6 500	
g. Undervisning, lek och idrott ..	3 000	700	3 700	
h. Elevbelöning	3 500	800	4 300	
i. Diverse	1 21 500	500	22 000	
k. Eftervård och utackordering ..	20 000	3 000	23 000	180 000
Summa	188 100	39 600	227 700	227 700

¹ Häri ingår arrendeavgift 20 000 kronor.

Socialstyrelsen föreslår därjämte, att reseersättningsposten vid bifall till förslaget rörande omläggning av verksamheten vid Folåsa uppräknas med ytterligare 2 500 kronor för bestridande av resekostnader för Lövestachefen i dennes egenskap av läkare vid förstnämnda skola. Styrelsen har alltså föreslagit, att under anslaget äskas ett belopp av ytterligare (227 700 + 2 500) 230 200 kronor.

Statskontoret har icke funnit anledning till särskilt yttrande över socialstyrelsens förslag i förevarande frågor.

Departementschefen. Mot socialstyrelsens beräkningar av det ytterligare medelsbehovet under budgetåret 1948/49 har jag icke annat att erinra än att jag funnit *dels* att särskilda medel för sjukvård m. m. åt befattningshavare vid Skarvik-Tallåsen och Bistaborg, av styrelsen beräknade till 200 kronor, icke torde behöva inräknas i anslaget *och dels* att posterna till övriga expenser, till inventarier m. m. och till eftervård och utackordering kunna nedräknas med resp. 1 500, 2 000 och 5 500 kronor. Jag uppskattar alltså det ytterligare medelsbehovet under anslaget till (230 200 — 200 — 1 500 — 2 000 — 5 500) 221 000 kronor. Då Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen för nästa budgetår äskat ett anslag av 1 224 000 kronor beräknar jag alltså det sammanlagda medelsbehovet under anslaget till (221 000 + 1 224 000) 1 445 000 kronor.

3:o. **Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m., reservationsanslag.** Till byggnadsarbeten m. m. vid de statliga ungdomsvårdsskolorna har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 1 573 000 kronor.

Såsom framgår av årets statsverksproposition (femte ht., p. 38) har jag avstått från att föreslå anvisande av medel för nästa budgetår under förevarande rubrik. Jag har emellertid förutskickat, att jag komme att föreslå, att riksdagens medgivande inhämtades för viss omdisposition av å anslaget återstående medel. I prop. nr 2/1948 (femte ht., p. 3) har också Kungl. Maj:t på mitt förslag hemställt att få från en å anslaget befintlig besparing, beräknad till — efter viss omföring — 286 704 kronor, intill ett belopp av 85 800 kronor bestrida kostnaderna för vissa byggnadsarbeten och installationer vid skolorna.

I skrivelse den 17 februari 1948 har *socialstyrelsen* anmält, att kostnaderna för vissa byggnadsarbeten vid de statliga ungdomsvårdsskolorna komme att överskridas med tillhoppa i runt tal 149 000 kronor. Styrelsen har vidare i skrivelse den 16 februari 1948 hemställt om bemyndigande att träffa avtal med Vänersborgs stad om visst markförvärv för Brättegårdens yrkesskola.

Föreliggande förslag.

1. *Utbyggnad av Östra Spångs skolhem.*

För utbyggnad av Östra Spång till skolhem av dubbeltyp anvisade 1945 års riksdag (prop. nr 266/1945; rd. skr. nr 432/1945) ett belopp av 1 148 000 kronor. Sedan det visat sig, att kostnaderna för den första byggnadsetappen komme att överskrida anvisat belopp samt att vissa vid de ursprungliga kostnadsberäkningarna icke medräknade installationer borde komma till utförande under arbetet med nämnda etapp, anvisade riksdagen ytterligare 90 000 kronor för arbetenas utförande (prop. nr 269/1947; rd. skr. nr 387/1947).

Socialstyrelsen har anmält behov av ytterligare medel för första och tredje byggnadsetappernas genomförande.

Oförutsedda men nödvändiga ändringsarbeten för den i första byggnadsetappen ingående växthusbyggnaden ha, enligt vad styrelsen upplyser, förorsakat stegring av kostnaderna för denna med 8 066 kronor. Vidare har viss omdisposition av personalbostäderna måst — i samband med utförande av tidigare beslutade arbeten å dessa — ske för att bereda innehavaren av den fr. o. m. innevarande budgetår inrättade befattningen såsom trädgårdsmästare en för hans arbetsuppgifter lämpligt belägen bostad. Merkostnaden för byggnadsarbetena å personalbostadshusen, inräknat stegringar på grund av den allmänna prisutvecklingen, uppgår till 14 255 kronor.

Tredje byggnadsetappen, avseende ombyggnad av huvudbyggnaden, har ursprungligen kostnadsberäknats till 59 500 kronor. Då byggnadstillstånd för denna etapp ännu vid tiden för *socialstyrelsens* skrivelse icke erhållits, hade anbud å arbetena icke kunnat infordras. Byggnadskommitténs huvudkontrollant, länsarkitekten M. Carlman, har emellertid gjort en ny kostnads-

beräkning och därvid funnit, att ett genomförande av byggnadsetappen skulle komma att draga en kostnad av 150 000 kronor. Ökningen, 90 500 kronor, förklaras enligt styrelsen dels av de kraftiga prisstegringarna å byggnadsmarknaden, sedan de ursprungliga kostnadsberäkningarna slutfördes år 1944, och dels genom att hela taket visat sig böra omläggas på grund av röta.

Till förstärkning av tidigare beviljade anslag till utbyggnad av Östra Spångs skolhem ävensom för utförande av vissa ytterligare byggnads- och installationsarbeten därstädes har socialstyrelsen sålunda beräknat ett behov av ytterligare (8 066 + 14 255 + 90 500) 112 821 kronor eller i runt tal 113 000 kronor.

2. Utbyggnad av Långanäs yrkesskola.

För utbyggnad av Långanäs anvisade 1945 års riksdag ett belopp av 727 000 kronor. Sedan det visat sig, att de beräknade kostnaderna komme att överskridas samt att vissa ursprungligen icke medräknade byggnadsarbeten och installationer borde komma till utförande, anvisade 1947 års riksdag ytterligare 279 341 kronor för byggnadsarbetena vid skolan.

Socialstyrelsen har anmält behov av ytterligare medel för byggnadsarbetenas slutförande ävensom för vissa ytterligare byggnadsarbeten och installationer vid skolan.

Det antagna anbudet å installation av värme- och sanitära anläggningar har på grund av stegrade arbetslöner höjts med ett belopp av 4 320 kronor. Något lägre anbud har icke kunnat erhållas.

På förslag av statens institut för folkhälsan i anledning av en av institutets expert företagen inspektion har i konstruktionsritningen för huvudbyggnaden inlagts ytterligare två kylrum. Merkostnaden för utökning av kylaggregatet beräknas till 1 000 kronor.

Under arbetets fortskridande ha vidare vissa ändringar och kompletteringar visat sig nödvändiga, exempelvis att uppsätta skåp i personalbostädernas kök, höja plywoodbeklädningen på väggarna, ändra värme-, vatten- och avloppsledningarna i källarvåningen m. m. Kostnaderna härför uppgå till 14 379 kronor, varav 6 240 kronor hänföra sig till ommurning av en av brandchefen utdömd murstock.

För anskaffande av pump att tjäna såsom reserv för den nu befintliga, som uppvisar en långt gående förslitning, och för utbyggnad av idrottsplatsen med löparbanor, hoppgröpar m. m. samt anskaffande av viss materiel till densamma beräknas ett behov av 1 900 resp. 5 000 kronor.

Slutligen anmäler socialstyrelsen, att det ansetts erforderligt att företaga smärre arbeten i vissa tidigare uppförda personalbostadshus. Dessa bostäder, vilka uppfördes år 1941, föreslås utrustade med elektriska spisar för en kostnad av 1 600 kronor och badkar till 696 kronor, varjämte diverse reparationer skulle ske för 4 420 kronor. Det sammanlagda behovet härför skulle således uppgå till (1 600 + 696 + 4 420) 6 716 kronor.

Till förstärkning av tidigare beviljade anslag till utbyggnad av Långanäs yrkesskola ävensom för utförande av vissa ytterligare byggnads- och installationsarbeten därstädes har styrelsen sålunda beräknat ett behov av (4 320 + 1 000 + 14 379 + 1 900 + 5 000 + 6 716) 33 315 kronor eller i runt tal 34 000 kronor.

3. Utbyggnad av Hammargårdens skolhem.

Kungl. Maj:t uppdrog den 3 september 1943 åt styrelsen för Hammargårdens skolhem att för en kostnad av högst 365 000 kronor låta verkställa i propositionen nr 281/1943 avsedd utbyggnad av skolhemmet. Den 14 september 1944 anbefalldes Kungl. Maj:t socialstyrelsen därjämte att till skolstyrelsen utbetala ytterligare 30 000 kronor för bestridande av kostnaderna för ifrågavarande byggnadsarbeten.

Socialstyrelsen anmäler en kvarstående brist å 1 940 kronor 50 öre. Då entreprenadkontrakt i slutet av januari 1944 upprättades, hade bestämts, att målningsarbetena skulle utföras på visst sätt, som vid denna tidpunkt föreskrivits av statens industrikommission med hänsyn till försämrad linolja-försörjning. Sedan kommissionen den 5 april 1944 upphävt nämnda föreskrift, utfördes arbetet med andra metoder, varigenom kostnaderna ökades med nämnda belopp. Styrelsen hemställer om anvisande av ytterligare i runt tal 2 000 kronor för att täcka bristen.

4. Markförvärv för Brättegårdens yrkesskola.

Kungl. Maj:t fastställde den 3 december 1937 ett avtal med Vänersborgs stad, enligt vilket staden till kronan överlät ett område av stadsägan nr 13 i Vänersborg mot att kronan förband sig att på området i fråga uppföra och driva ett skolhem för flickor med omkring 30 platser och en personal på omkring 6 personer, numera Brättegårdens yrkesskola. I avtalet föreskrevs, bl. a., att kronan skulle, därest verksamheten vid skolan nedlades eller inskränktes till avsevärt mindre omfattning än nyss angivits och annan verksamhet, som medförde lika stora förmåner för staden som skolhemsverksamheten, icke av kronan anordnades, till staden erlægga skadestånd med ett belopp av 50 000 kronor.

I propositionen nr 269/1947 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att besluta om utökning av antalet befattningshavare vid Brättegården från sju till nio. I propositionen uttalade sig föredragande statsrådet därjämte i princip för anställande av ytterligare två befattningshavare men ställde av särskilda skäl beslutet härutinnan på framtiden. Socialstyrelsen hade i samband med frågan om utbyggnad av personalplanen föreslagit, att medel skulle äskas för uppförande vid skolan av bostäder för nio befattningshavare. Förslag i detta hänseende har emellertid ännu icke förelagts riksdagen.

Socialstyrelsen har anmält, att styrelsen upptagit förhandlingar med Vänersborgs stad om överlåtelse till kronan av ytterligare ett staden tillhörigt

markområde, varav styrelsen funnit behov föreligga i anledning av personalens utökning och de uppgjorda byggnadsplanerna. Förhandlingarna ha resulterat i att Vänersborgs stadsfullmäktige den 11 november 1947 bemyndigat drätselkammaren att träffa avtal med Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med visst avtalsförslag. Enligt detta förslag skulle staden till kronan överlåta ytterligare ett område om ca 60 000 kvadratmeter av stadsägan nr 13 under bl. a. följande förutsättningar. Kronan skall förbinda sig att utvidga personaluppsättningen vid Brättegården i huvudsaklig överensstämmelse med den plan, som angivits i propositionen nr 269/1947 och att i den mån riksdagen anvisar medel uppföra personalbostäder därstädes. Nedlägges verksamheten vid skolan eller inskränkes densamma till avsevärt mindre omfattning än som nyss nämnts, skall kronan, såvitt ej annan verksamhet, som medför likvärdiga förmåner för staden, av kronan anordnas, till staden utgiva skadestånd utöver vad som stadgats i det av Kungl. Maj:t år 1937 fastställda avtalet med ett belopp av 15 000 kronor. Enär stamfastigheten ingår i stadens donationsjord förutsättes för avtalets ikraftträdande, att Kungl. Maj:t i särskild ordning lämnat medgivande till överlåtelsen. — Socialstyrelsen har hemställt om bemyndigande att med staden träffa avtal om överlåtelse i huvudsaklig överensstämmelse med avtalsförslaget.

Utlåtande över framställningarna.

Över socialstyrelsens i skrivelsen den 17 februari 1948 gjorda framställningar har *byggnadsstyrelsen* avgivit utlåtande.

Kostnaderna för ändringsarbeten å växthusbyggnaden och omdisposition av personalbostäder vid Östra Spång kunna, enligt vad byggnadsstyrelsen anför, icke närmare bedömas endast med ledning av tillgängliga uppgifter, men förefalla å andra sidan skäligen.

Byggnadsstyrelsens bedömning av kostnaderna för ombyggnad av huvudbyggnaden vid Östra Spång grundar sig på ritningar, vilka uppgjorts av arkitekten Birger Jonson och dagtecknats den 30 mars 1948. Enligt vad jag inhämtat har styrelsen därjämte företagit besiktning av byggnaden i fråga. Styrelsen finner de av socialstyrelsen beräknade kostnaderna för detta byggnadsarbete väl lågt beräknade. Med hänsyn även till kostnader för ett i viss mån eftersatt underhåll synas, enligt byggnadsstyrelsens mening, totalkostnaderna för ombyggnaden, därest byggnaden skall bringas i fullgott skick, böra upptagas till 180 000 kronor. För den händelse byggnaden skulle förses med ur- och rastsignal samt radioanläggning beräknar byggnadsstyrelsen därutöver ett belopp av 6 000 kronor.

De beräknade kostnaderna för vissa arbeten vid Långanäs synas enligt byggnadsstyrelsens mening kunna godtagas. Mot de ökade kostnaderna för viss målningsbehandling vid Hammargården har styrelsen icke funnit anledning till erinran.

Departementschefen.

Till en början torde jag få behandla frågan om anvisande av ytterligare medel för tidigare beslutade byggnadsarbeten vid Östra Spång, Långanäs och Hammargården.

Svårigheter föreligga att med tillfredsställande säkerhet bedöma de slutliga kostnaderna för den tidigare beslutade ombyggnaden av huvudbyggnaden vid Östra Spång. Byggnadstillstånd har visserligen numera erhållits för denna del av byggnadsprojektet men entreprenadanbud har ännu icke kunnat antagas. Socialstyrelsen har beräknat de totala kostnaderna för ombyggnaden till 150 000 kronor, innebärande en merkostnad utöver de ursprungligen beräknade byggnadskostnaderna med 90 500 kronor. Byggnadsstyrelsen har uppskattat det erforderliga totalbeloppet till 180 000 kronor. Enligt vad jag under hand inhämtat från byggnadsstyrelsen beror den avsevärda ökningen i förhållande till kalkylerna från år 1944 i väsentlig mån på följande förhållanden. Vid planläggningen år 1944 utgick man ifrån att endast en mindre omfattande renovering skulle företagas. Det har emellertid visat sig nödvändigt att föranstalta om en betydligt grundligare ombyggnad än man ursprungligen räknat med. Sålunda bör exempelvis hela ledningsnätet i byggnaden läggas om för en beräknad kostnad av omkring 53 000 kronor. Enligt de ursprungliga planerna skulle en sådan omläggning icke ske. Enligt uppgift från byggnadsstyrelsen kunde det anses väl försvarbart att i byggnaden investera ett ytterligare belopp, motsvarande de beräknade merkostnaderna. De övriga byggnadsarbetena vid Östra Spång ha numera fortskridit så långt, att skolan, därest huvudbyggnaden i enlighet med socialstyrelsens planer iordningställes under sommaren, bör kunna tagas i anspråk såsom dubbelskola under hösten 1948. Då jag finner det angeläget att söka nå detta mål, vill jag förorda, att ytterligare erforderliga medel ställas till socialstyrelsens förfogande för huvudbyggnadens färdigställande. Med stöd av vad som upplysts rörande orsakerna till kostnadsstegringen vill jag, då definitivt besked ännu icke föreligger om de slutliga kostnaderna, förorda, att socialstyrelsen i enlighet med sin framställning tills vidare erhåller ett ytterligare belopp av 90 500 kronor för arbetena å huvudbyggnaden. Då jag icke heller i övrigt har funnit anledning till erinran mot socialstyrelsens förslag rörande Östra Spång beräknar jag i likhet med styrelsen det för denna skola erforderliga tilläggsbeloppet till i runt tal 113 000 kronor.

Vad därefter beträffar Långanäs vill jag till en början framhålla, att vissa av de utav socialstyrelsen föreslagna arbetena vid denna skola synas böra bestridas från gällande omkostnadsanslag, nämligen kostnaderna för om-murning av murstock, 6 240 kronor, anskaffande av reservpump, 1 900 kronor, och reparationer av äldre tjänstebostäder, 4 420 kronor. Det är därför min avsikt att i samband med senare eventuell anmälan av frågan om överskridande av nämnda anslag jämväl upptaga frågan om bestridande av kostnaderna för dessa arbeten, tillhoppa (6 240 + 1 900 + 4 420) 12 560 kronor.

För anläggande av idrottsplats vid Långanäs har tidigare anvisats ett belopp av 3 000 kronor. Jag finner mig icke beredd att föreslå anvisande av det av socialstyrelsen äskade beloppet av 5 000 kronor för ytterligare utbyggnad av denna anläggning.

Övriga av socialstyrelsen för Långanäsbygget begärda medel böra ställas till styrelsens förfogande. Vad beträffar arbetena å de äldre tjänstebostäderna vill jag framhålla, att jag förutsätter, att styrelsen genom att höja hyrorna för bostäderna i fråga kompenserar statsverket för installationen av elektriska spisar.

Socialstyrelsen har beräknat det för byggnadsarbetena vid Långanäs erforderliga tilläggsbeloppet till 33 315 kronor. För egen del har jag uppskattat ifrågavarande medelsbehov till (33 315 — 12 560 — 5 000) 15 755 kronor eller i runt tal 15 800 kronor.

För likvidering av kvarstående skuld efter utbyggnad av Hammargården bör i enlighet med socialstyrelsens förslag anvisas ett belopp av i runt tal 2 000 kronor.

De sammanlagda merkostnaderna för byggnadsarbetena vid Östra Spång, Långanäs och Hammargården har jag alltså beräknat till (113 000 + 15 800 + 2 000) 130 800 kronor. Sedan riksdagen på sätt i det föregående angivits under innevarande budgetår medgivit, att kostnaderna för vissa byggnadsarbeten och installationer vid de statliga ungdomsvårdsskolorna finge intill ett belopp av 85 800 kronor bestridas från en å anslaget befintlig besparing, beräknad till 286 704 kronor, återstår av nämnda besparing ett belopp av (286 704 — 85 800) 200 904 kronor. De här beräknade merkostnaderna, 130 800 kronor, synas böra få bestridas från återstående besparingsbelopp. Riksdagens medgivande bör inhämtas för jämväl denna omdisposition av anslagsmedlen.

Vad slutligen beträffar frågan om markförvärv för Brättegården vill jag anföra följande. Enligt vad jag inhämtat gränsar Brättegårdens nuvarande område till mark, som av Vänersborgs stad avsetts för bostadsändamål. Den ifrågasatta överlåtelsen avser ett område om ca 60 000 kvadratmeter av nu nämnda mark. Området har redan tidigare ianspråktagits bl. a. såsom lekplats för skolan, som sedan den 15 mars 1947 arrenderar detsamma. Enligt av mig införskaffat värderingsintyg, utfärdat av hushållningssällskapets sekreterare och domänintendenten i Älvsborgs län, kan området åsättas ett värde av i genomsnitt minst 25 öre per kvadratmeter eller sålunda tillhopa minst 15 000 kronor. Mot de av staden uppställda villkoren för överlåtelsen torde erinringar icke kunna resas i betraktande av den relativt obetydliga utökning av personalen, varom beslutats. Under erinran om att skolan uppförts på mark, som av staden på liknande villkor överlåtits på kronan, tillstyrker jag, att markförvärvet får komma till stånd. Jag förutsätter dock, att skyldighet att uppföra personalbostäder vid skolan skall åvila staten allenast i den mån riksdagen anvisar medel och Kungl. Maj:t ställer dessa till socialstyrelsens förfogande samt byggnadstillstånd meddelats för ifrågavarande byggnadsföretag.

4:o. **Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, förslagsanslag.**

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1945/46	1 000 000	884 354
1946/47	1 000 000	1 130 070
1947/48	1 300 000	—
1948/49 (förslag).....	1 200 000	—

I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, p. 39) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för nästa budgetår under förevarande rubrik beräkna ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor.

Beträffande nu gällande grunder för statsbidragsverksamheten till förmån för de icke statliga ungdomsvårdsskolorna torde jag få hänvisa till vad jag därutinnan anfört vid behandlingen av de föreliggande avtalsförslagen.

I sin skrivelse den 17 mars 1948 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anvisande av anslag för nästa budgetår till förevarande ändamål. Styrelsens beräkningar av medelsbehovet ha uppgjorts med utgångspunkt från att de i det föregående anmälda förslagen komma att bifallas. Det torde böra erinras, att statsbidragen enligt nu gällande avtal utgå halvårsvis i efterskott, varför Bistaborg oavsett föreslaget förstatligande per den 1 januari 1949 kommer att av anslaget för nästa budgetår erhålla statsbidrag för helt år samt att Skarvik-Tallåsens drift i nuvarande regi under tiden den 1 januari—30 juni 1948 kommer att belasta samma anslag. Viss temporär extra uppräknig av anslaget påkallas därjämte av förslaget att de fasta bidragen till vissa skolor skola utgå i förskott. Socialstyrelsens beräkningar framgå av följande sammanställning.

Ä n d a m å l	Erforderligt belopp, kronor
Fasta platsbidrag	596 400
Ersättningar för överbeläggning	10 000
Rörligt tillägg å de fasta platsbidragen och å ersättningarna för överbeläggning	188 568
Särskilda elevbidrag och beklädnadsbidrag jämlikt 22 § d) barnavårdslagen	13 000
Extra bidrag till Skrubba och Johannelund	18 000
Ersättningar för anlåtande av rådgivande psykiater	14 700
Ersättningar för utackorderade eller villkorligt utskrivna elever	30 000
Underhåll av byggnader	98 475
Kompensation för bortfallet av de kommunala avgifterna	215 000
Resebidrag till elever	10 000
Summa kronor	1 194 143

1946 och 1947 års riksdagar ha medgivit statsbidrag under budgetåren 1946/47 och 1947/48 för anställande av en assistent vid Margreterlund (skr. nr 345/1946 och 387/1947). Socialstyrelsen hemställer, att medel anvisas jämväl för nästa budgetår för fortsatt avlönande av en dylik befattningshavare. Statsbidraget bör enligt styrelsens mening bestämmas till

hälften av det belopp, som skulle ha utgått i full lön om befattningshavaren varit anställd å assistentbefattning i lönegraden Cf 21 vid statlig skola. Styrelsen beräknar bidraget till 4 440 kronor eller avrundat 4 400 kronor.

Enligt medgivande av 1947 års riksdag har för innevarande budgetår avsetts ett belopp av 50 000 kronor för arbetstidsbegränsande åtgärder vid de icke statliga skolorna. Styrelsen hemställer, att ett belopp av 35 000 kronor anvisas för detta ändamål för nästa budgetår.

Slutligen torde få anmälas vissa framställningar om ersättningar för driftsunderskott vid icke statliga ungdomsvårdsskolor.

Stiftelsen drottning Sophias skyddshem har i skrivelse den 26 maj 1947 i egenskap av huvudman för Bistaborg hemställt om ersättning för ett under år 1946 vid skolan uppkommet driftsunderskott å 5 261 kronor 55 öre. Stiftelsen förklarar, att underskottet huvudsakligen uppstått på grund av höjda bränslekostnader och stegrade priser på förnödenheter. *Diakonissanstalten Samariterhemmet* har i skrivelse den 10 juni 1947 såsom huvudman för Morängen hemställt om ersättning för driftsförlust vid skolan under år 1946 med 3 253 kronor 40 öre, uppkommet på grund av ökade avlönings- och bränslekostnader. Vidare har *Stockholms stadsmision* i skrivelse den 3 december 1947 gjort framställning om ersättning för driftsunderskott vid Skarvik-Tallåsen under åren 1945 och 1946 med tillhoppa 82 000 kronor. Ifrågavarande underskott tillskriver stadsmissionen ökade lönekostnader, stegrade priser särskilt på matvaror, kläder och bränsle samt räntekostnader för lån, upptagna för verksamhetens finansiering. Det anföres bl. a., att kostnaderna för andra utgifter än löner, vilka kostnader år 1940 uppgingo till 93 000 kronor, år 1946 ökat till 196 944 kronor.

Socialstyrelsen framhåller, att några erinringar mot den ekonomiska förvaltningen av företagen, såvitt styrelsen funnit, icke kunde framställas. På grund av den ringa ekonomiska bärkraften hos de berörda huvudmännen synes, enligt styrelsens mening, staten icke böra undandraga sig att utgiva ersättning för driftsförluster, vilka uppkommit under de förhållanden, som rätt under ifrågavarande tid. Styrelsen föreslår, att ersättningsbeloppen bestämmas till för Bistaborg 5 200 kronor, för Morängen 3 200 kronor och för Skarvik-Tallåsen 82 000 kronor eller tillhoppa 90 400 kronor. Styrelsen anmäler i detta sammanhang, att huvudmännen för nu ifrågavarande skolor till socialstyrelsen för vederbörlig granskning ingivit förslag till utgiftsstater för år 1947 och för första halvåret 1948.

De sammanlagda utgifterna under anslaget har socialstyrelsen sålunda beräknat till (1 194 143 + 4 400 + 35 000 + 90 400) 1 323 943 kronor, vilket belopp styrelsen föreslår avrundat till 1 325 000 kronor.

Statskontoret har icke funnit anledning till särskilt yttrande över socialstyrelsens förslag i nu angivna avseenden.

Slutligen torde jag få anmäla uppkommen fråga angående bestridande av kostnaderna för omreglering i pensionshänseende av föreståndarbefattningen vid Råby.

I skrivelse den 18 april 1946 har *socialstyrelsen* erinrat, att för rektorerna vid de statliga ungdomsvårdsskolorna föreskrivits en pensionsålder av 60 år och att samma pensionsålder numera gällde jämväl för föreståndarna vid flertalet icke-statliga ungdomsvårdsskolor. För den nuvarande föreståndaren vid Råby, rektorn Oskar Ekelin, åt vilken beretts pensionsrätt hos statens pensionsanstalt, vore emellertid pensionsåldern 65 år. Styrelsen funne det önskvärt att likformighet åstadkommes i fråga om rektors pensionsålder vid samtliga ungdomsvårdsskolor och ville fördens skull föreslå en omreglering i pensionshänseende av Ekelins befattning i syfte att pensionsåldern skulle sättas till 60 år. Styrelsen meddelade *dels* att skolans huvudman förklarat sig kunna medverka till en dylik omreglering endast under förutsättning, att Ekelin, som vore född i januari 1889, komme i åtnjutande av samma pensionsförmåner, som han skulle ha erhållit, därest han skolat avgå vid 65 års ålder, och att de genom regleringen uppkommande kostnaderna icke drabbade huvudmannen eller rektorn, *dels ock* att Ekelin förklarat sig villig godtaga ändring av pensionsåldern med samma förbehåll. Styrelsen hemställer, att statsverket måtte svara för merkostnaderna för ifrågavarande omreglering.

I ärendet ha utlåtanden avgivits av statens pensionsanstalt, statskontoret och 1944 års pensionsutredning.

Statens pensionsanstalt har vitsordat, att anstalten efter framställning från huvudmannen kunde företaga överflyttning av Ekelins befattning från pensionsreglementets kap. VI till dess kap. IV, varigenom pensionsåldern ändrades från 65 till 60 år. Huruvida denna sänkning vore så önskvärd ur det allmännas synpunkt, att statsverket borde ikläda sig den därmed förbundna kostnaden, undandroge sig anstaltens bedömande. Under erinran om pågående revision av pensionsreglementet genom 1944 års pensionsutredning ansåge anstalten emellertid, att med fastställandet av beloppet av fyllnadspensionen borde anstå.

Statskontoret har ansett, att frågan borde anstå i avvaktan på resultatet av 1944 års pensionsutredning.

1944 års pensionsutredning har bl. a. framhållit, att tjänstens karaktär enligt utredningens mening motiverade en pensionsålder av 60 år och att denna ålder komme att av utredningen upptagas i det blivande förslaget till pensionsreglemente. Utredningen hade ännu icke tagit ställning till de övergångsbestämmelser, som i samband därmed kunde bliva erforderliga. Om tillräckliga skäl förelåge för en omedelbar reglering av pensionsrätten för föreståndaren vid Råby och om kostnaderna härför borde kompenseras av statsmedel, undandroge sig utredningens bedömande.

I skrivelse den 3 januari 1948 har *socialstyrelsen* slutligen anført bl. a., att det ekonomiska tillskott, som erfordrades för att huvudmannen skulle hållas skadeslös, kunde tänkas utgå i form av ersättning för driftsunderskott.

Ärendet har härefter genom Kungl. Maj:ts beslut den 19 mars 1948 överlämnats till de i det föregående omförmälda *förhandlingsmännen* för övervägande i anslutning till vad *socialstyrelsen* anført och föreslagit. Förhand-

lingsmännen ha från statens pensionsanstalt införskaffat beräkningar rörande storleken av den fyllnadspension, som borde beredas Ekelin under angivna förutsättningar, ävensom beträffande kostnaderna härför i form av retroaktivavgift till anstalten. Härom anföra förhandlingsmännen i huvudsak följande.

Om för Ekelins befattning pensionsrätten ändras från att gälla enligt bestämmelserna i kap. VI reglementet för statens pensionsanstalt (pensionsålder 65 år; för hel pension erforderligt antal tjänstår 30 år), till att gälla enligt bestämmelserna i kap. IV reglementet (pensionsålder 60 år; för hel pension erforderligt antal tjänstår 33 år), skulle en fyllnadspension å ungefär 600 kronor (jänte vanliga rörliga tilläggsförmåner) behöva utverkas, för att pensionen från 60 års ålder skulle bli densamma som pensionen från 65 års ålder enligt nu gällande pensionsvillkor. Skulle man vilja lämna kompensation för att enligt kap. IV reglementet årlig familjepensionsavgift erlägges jämväl efter befattningshavarens avgång med genast börjande tjänstepension, något som icke sker enligt bestämmelserna i kap. VI, skulle fyllnadspensionen behöva ökas med ungefär 150 kronor.

Ekelin har förestått Råby sedan den 1 september 1921, men hans befattning blev först fr. o. m. den 1 januari 1931 förenad med pensionsrätt i statens pensionsanstalt. Engångsavgift för retroaktiv tjänstårsberäkning, avseende tiden den 1 september 1921—den 31 december 1930 eller del därav, har ej blivit erlagd. Om hos anstalten skulle utverkas tillgodoräkning av så stor del av denna tid som erfordras för att efter Ekelins övergång till pensionsrätt enligt bestämmelserna i reglementets kap. IV den från 60 års ålder utgående pensionen skall ökas med nämnda 600 kronor, eventuellt (600 + 150) 750 kronor, skulle engångsavgiften härför f. n. uppgå till ungefär 8 000 kronor respektive ungefär 10 000 kronor.

Förhandlingsmännen uttala för egen del i huvudsak följande.

Då den av huvudmannen och Ekelin angivna förutsättningen att samma pension skall utgå vid 60 år, som eljest skolat utgå vid 65 års ålder, måste anses innebära, att jämväl den nytillkommande familjepensionsavgiften av omkring 150 kronor för år skall täckas, utgå förhandlingsmännen ifrån att den erforderliga engångsavgiften blir omkring 10 000 kronor.

Med hänsyn till önskvärdheten av att den föreslagna omregleringen kommer till stånd utan att 1944 års pensionsutrednings förslag avvaktas och till de ekonomiska förutsättningar, som uppställts för frågans lösning, ha förhandlingsmännen i anslutning till Kungl. Maj:ts beslut den 19 mars 1948 utgått ifrån, att huvudmannens utgifter för inbetalning till statens pensionsanstalt må kunna i erforderlig omfattning ersättas av statsmedel på sätt socialstyrelsen föreslagit. Staten skulle sålunda åtaga sig att täcka det underskott å verksamheten vid skolan, som må uppkomma, därest huvudmannen verkställer ifrågavarande inbetalning. Enligt vad förhandlingsmännen inhämtat har denna väg att täcka dylikt underskott tidigare i vissa fall — där det emellertid rört sig om mindre belopp — anlåtits. Så snart Kungl. Maj:t och riksdagen godkänt det nu föreslagna förfarings sättet, synes huvudmannen sålunda böra skyndsamt inbetala nämnda retroaktivavgift och kostnaderna därefter ingå bland utgifterna för Råby under nu löpande regleringsperiod, som omfattar tiden 1 januari—30 juni 1948. Kungl. Maj:t torde därefter böra medgiva, att i anledning därav uppkommande underskott å verksamheten för nämnda period må täckas från det för nästa budgetår anvisade förslagsanslaget till bidrag till driften av icke statliga ungdomsvårdsskolor.

Den här föreslagna anordningen innebär en reglering, varigenom det resultat, som 1944 års pensionsutredning torde komma att medföra, nås vid en

tidigare tidpunkt än eljest, och det måste fördenskull förutsättas, att den av staten nu bestridda engångsavgiften icke skall av huvudmannen kunna åberopas för en ytterligare höjning av pensionen till Ekelin, oavsett de övergångsbestämmelser, som framdeles må komma att meddelas vid genomförande av nämnda utrednings förslag.

Huvudmannen har förklarat sig beredd att på angivet sätt och på nu angivna förutsättningar medverka till omreglering av pensionsåldern för föreståndarbefattningen.

Departementschefen. Vad angår framställningarna om ersättning för driftsunderskott vid Skarvik-Tallåsen, Bistaborg och Morängen vill jag till en början erinra, att, enligt av mig i det föregående förordat avtal rörande statlig arrendering av förstnämnda skola, sådan ersättning skall utgå till Stockholms stadsmission för tiden den 1 januari 1945—den 30 juni 1948. I överensstämmelse med avtalet bör sålunda stadsmissionen i enlighet med sin framställning för driftsunderskott under åren 1945 och 1946 erhålla ersättning med 82 000 kronor. Med hänsyn till vad socialstyrelsen anfört vill jag vidare tillstyrka, att huvudmännen för Bistaborg och Morängen erhålla bidrag av statsmedel för driftsunderskott under år 1946 med 5 200 resp. 3 200 kronor. Till nu nämnda skolor skulle alltså i överensstämmelse med socialstyrelsens förslag få utgivas ersättningar för driftsförluster med tillhopa (82 000 + 5 200 + 3 200) 90 400 kronor. — Socialstyrelsen och förhandlingsmännen ha uttalat sig för en omreglering av pensionsåldern för föreståndaren vid Råby från nu gällande 65 år till den för motsvarande befattningshavare vid de statliga skolorna och flertalet icke-statliga skolor gällande pensionsåldern 60 år. De i anledning av en dylik omreglering uppkommande merkostnaderna för huvudmannen ha föreslagits skola täckas av statsmedel i den mån huvudmannen därav förorsakas driftsunderskott vid skolan under tiden den 1 januari—den 30 juni 1948. Merkostnaderna ha av förhandlingsmännen uppskattats till omkring 10 000 kronor. Jag ansluter mig till förslaget om befattningens omreglering i pensionshänseende under de förutsättningar, som förhandlingsmännen angivit, och vill i anslutning till förhandlingsmännens förslag rörande merkostnadernas täckande förorda, att till huvudmannen för Råby må utgå ersättning på sätt förhandlingsmännen föreslagit, dock med högst 10 000 kronor. För detta ändamål bör således under anslaget för nästa budgetår beräknas ett belopp av 10 000 kronor.

Mot socialstyrelsens beräkningar av för övriga ändamål under detta anslag erforderliga medel har jag i och för sig intet att erinra. En viss nedräkning i förhållande till socialstyrelsens förslag torde emellertid vara motiverad. Skrubba har sedan någon tid uppvisat ett exceptionellt lågt beläggningstal och man torde vara berättigad utgå ifrån att skolan under nästa budgetår knappast kommer att förete högre beläggningssiffror än som f. n. är fallet. Enligt socialstyrelsens mening bör Skrubba nedläggas. Stockholms stad har å sin sida påyrkat befrielse från skyldigheten att själv svara för de för stadens vidkommande erforderliga ungdomsvårdsskolorna. Frågan om det belopp,

med vilket staden skall erhålla ersättning för skolans drift under kalenderåret 1948, torde under sådana förhållanden få ingå i de förhandlingar, vilka förhandlingsmännen komma att upptaga med staden rörande dess ungdomsvårds-skoleverksamhet. Skäl synas med hänsyn till den faktiska beläggningen vid Skrubba föreligga för att nedräkna anslaget totalbelopp med i runt tal 130 000 kronor.

Socialstyrelsen har uppskattat medelsbehovet under nästa budgetår till 1 323 943 kronor. Med hänsynstagande till vad jag i det föregående anført beräknar jag för egen del medelsbehovet under nästa budgetår till (1 323 943 + 10 000 — 130 000) 1 203 943 kronor eller i runt tal 1 200 000 kronor.

Hemställen.

Under återopande av vad jag sålunda i olika hänseenden anført, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte, med ändring i vederbörligt avseende av sina i årets statsverksproposition under punkterna 36 och 37 gjorda förslag, föreslå riksdagen att

A. godkänna av mig förordade förslag om förstatligande av Bistaborgs yrkes- och hemskola samt av verksamheten vid Skarvik-Tallåsens skolhem och yrkesskola ävensom rörande omorganisation av Bistaborgs och Sonestorps yrkes- och hemsolor, Lingatans och Skarvik-Tallåsens skolhem och yrkessolor samt Folåsa skolhem;

B. besluta, att i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården följande förändringar skola vidtagas, nämligen *dels* uppförande fr. o. m. den 1 juli 1948 av 1 chef, tillika läkare, i lönegrad Ca 31 och 4 assistenter i lönegrad Ca 23 samt fr. o. m. den 1 januari 1949 av 1 rektor i lönegrad Ca 27 och ytterligare 1 assistent i lönegrad Ca 23, *dels* ökning av antalet folkskollärare i lönegrad Ca 21 från 2 till 7 och *dels* minskning av antalet rektorer i lönegrad Ce 26 från 2 till 1;

C. godkänna följande avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	755 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämde av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	50 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	1 200 400
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	228 600

Summa förslagsanslag kronor 2 234 700;

Kungl. Maj:ts proposition nr 214.

D. till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården*:
Avlöningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag*
av ..... kronor 2 234 700;

E. till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården*:
Omkostnader för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag*
av ..... kronor 1 445 000;

F. medgiva, att från reservationsanslaget till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m. må intill ett belopp av 130 800 kronor bestridas under punkt 3:o angivna merkostnader för tidigare beslutade byggnadsarbeten vid Östra Spångs och Hammargårdens skolhem samt Långanäs yrkesskola;

G. till *Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av ..... kronor 1 200 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Olof Särnmark.